Pilsonības un migrācijas
lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība un cilvēku tirdzniecības potenciālo upuru atpazīšana

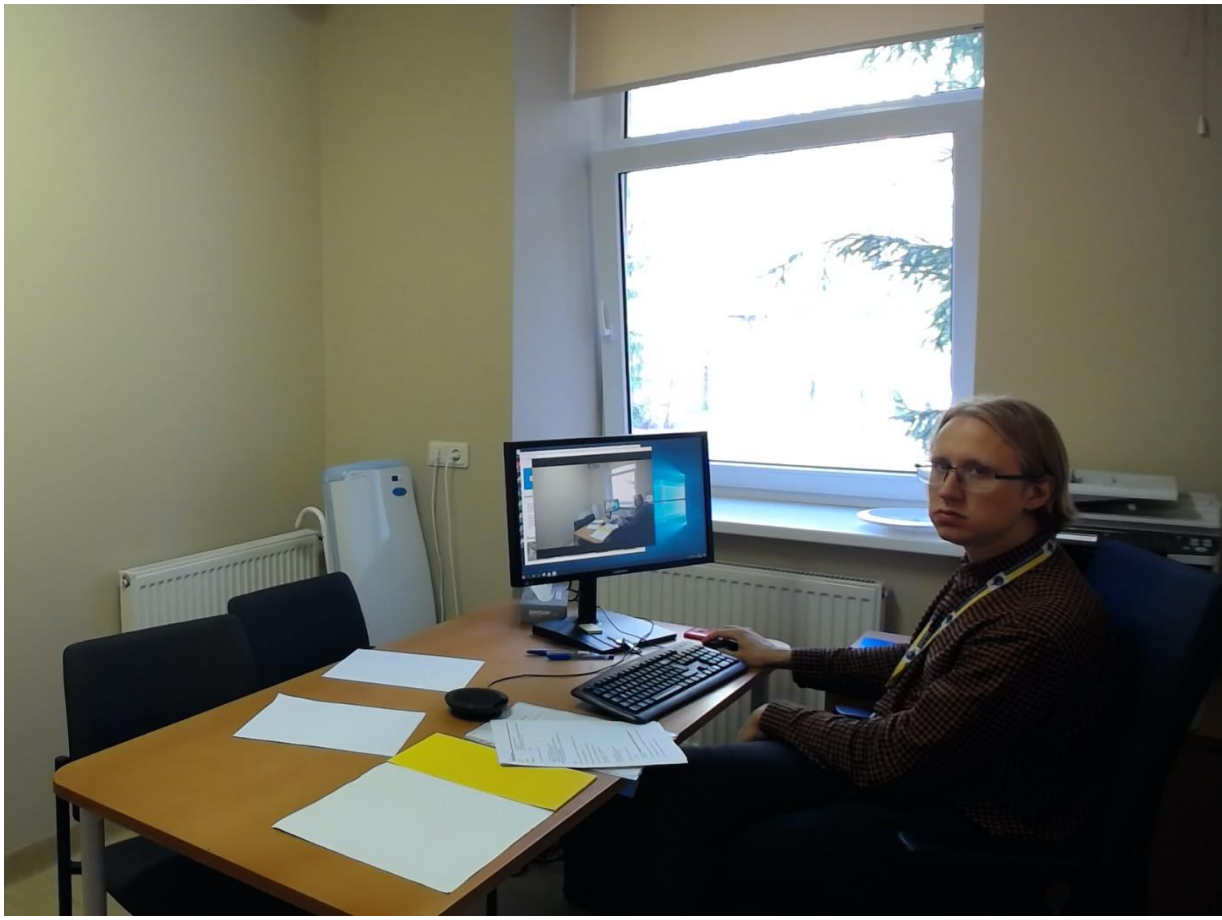
Ingmārs Freimanis

11.05.2021. Rīga

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Ingmārs Freimanis

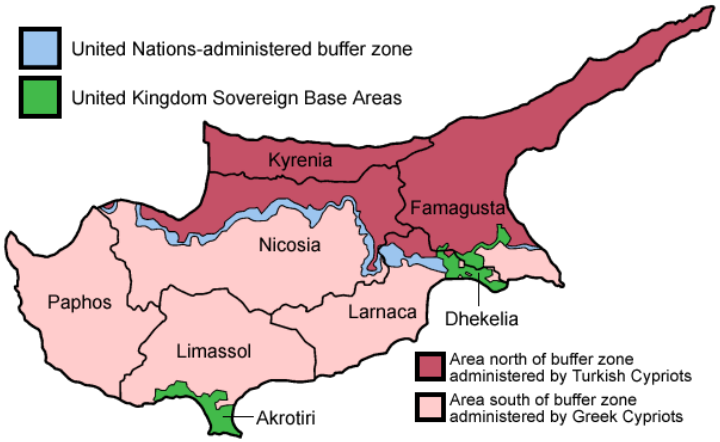
PMLP Patvēruma lietu nodaļas vecākais referents

- Patvēruma meklētāju intervēšana
- Lēmumu sagatavošana
- Izcelsmes valsts informācijas pētīšana
- EPAB apmācību vadīšana

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Pieredze Kiprā

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Šajā prezentācijā

- Ievads
- Cilvēku tirdzniecības definīcija
- Atšķirība starp nelegālo cilvēku pārvadāšanu un cilvēku tirdzniecību
- Cilvēku tirdzniecības cēloņi
- Cilvēku tirdzniecības veidi
- Cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšana
- Kādēļ upuri reizēm neatzīst notikušo
- Riska faktori
- Potenciālo upuru indikatori
- Brīžiem sagaidāma auditorijas iesaiste (!)

Pilsonības un migrācijas
lietu pārvalde

Kas ir cilvēku tirdzniecība?

Ko jūs zināt par cilvēku tirdzniecību? (īsumā)

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Daži patiesi apgalvojumi par cilvēku tirdzniecību

- Nopietns noziegums, rupjš cilvēka pamattiesību pārkāpums
- Cilvēku tirdzniecību motivē peļņa vai cits labums, ko gūst noziedznieki, ekspluatējot cilvēkus un pārdodot tos kā preci
- Globalizācija un integrēta pasaules ekonomika ir viens no cēloņiem, kādēļ cilvēktirdzniecība ir kļuvusi par trešo izplatītāko nelegālo naudas ieguves veidu pasaulē pēc ieroču un narkotiku tirdzniecības
- Agrāk cilvēktirdzniecību uzskatīja par problēmu, kas saistīta tikai ar imigrāciju, taču aizvien biežāk tiek konstatēta iekšējā cilvēktirdzniecība, kad cilvēki tiek pārdoti ES vai vienas dalībvalsts robežās
- Visbiežāk cilvēktirdzniecības upuri tiek pakļauti seksuālajai vai darba ekspluatācijai, tomēr sastopama arī orgānu izņemšana, piespiešana ubagot vai zagt, u.c.
- Vecums, dzimums un citi faktori pakļauj dažas cilvēku grupas lielākam riskam kļūt par cilvēktirdzniecības upuriem

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

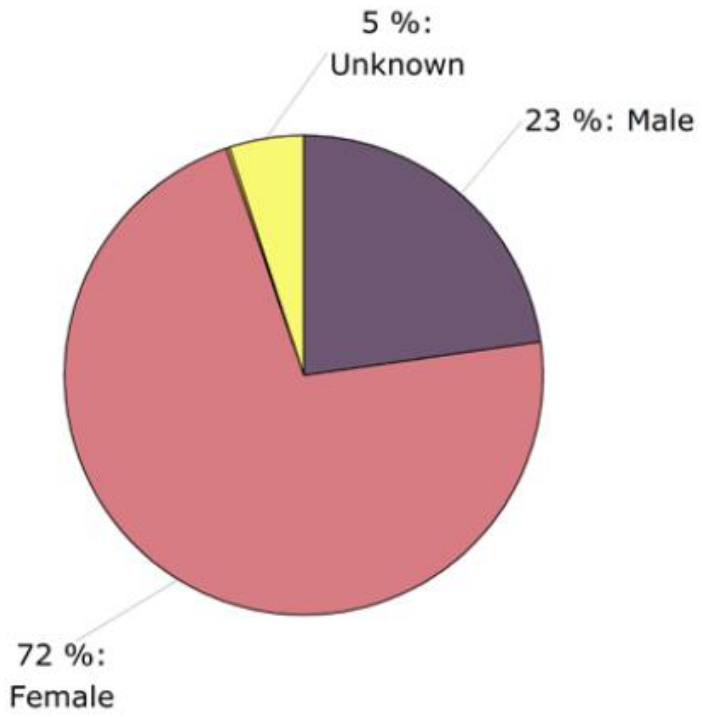
Statistika

Eiropas Komisijas 2020. gada septembra ziņojums

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

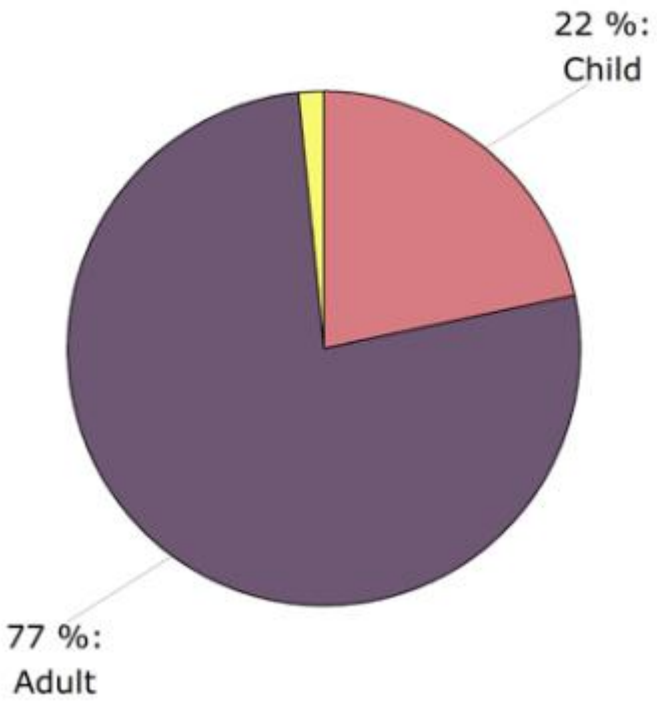
Statistika

ES-27 cilvēku tirdzniecības upuri pēc dzimuma 2017. – 2018.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

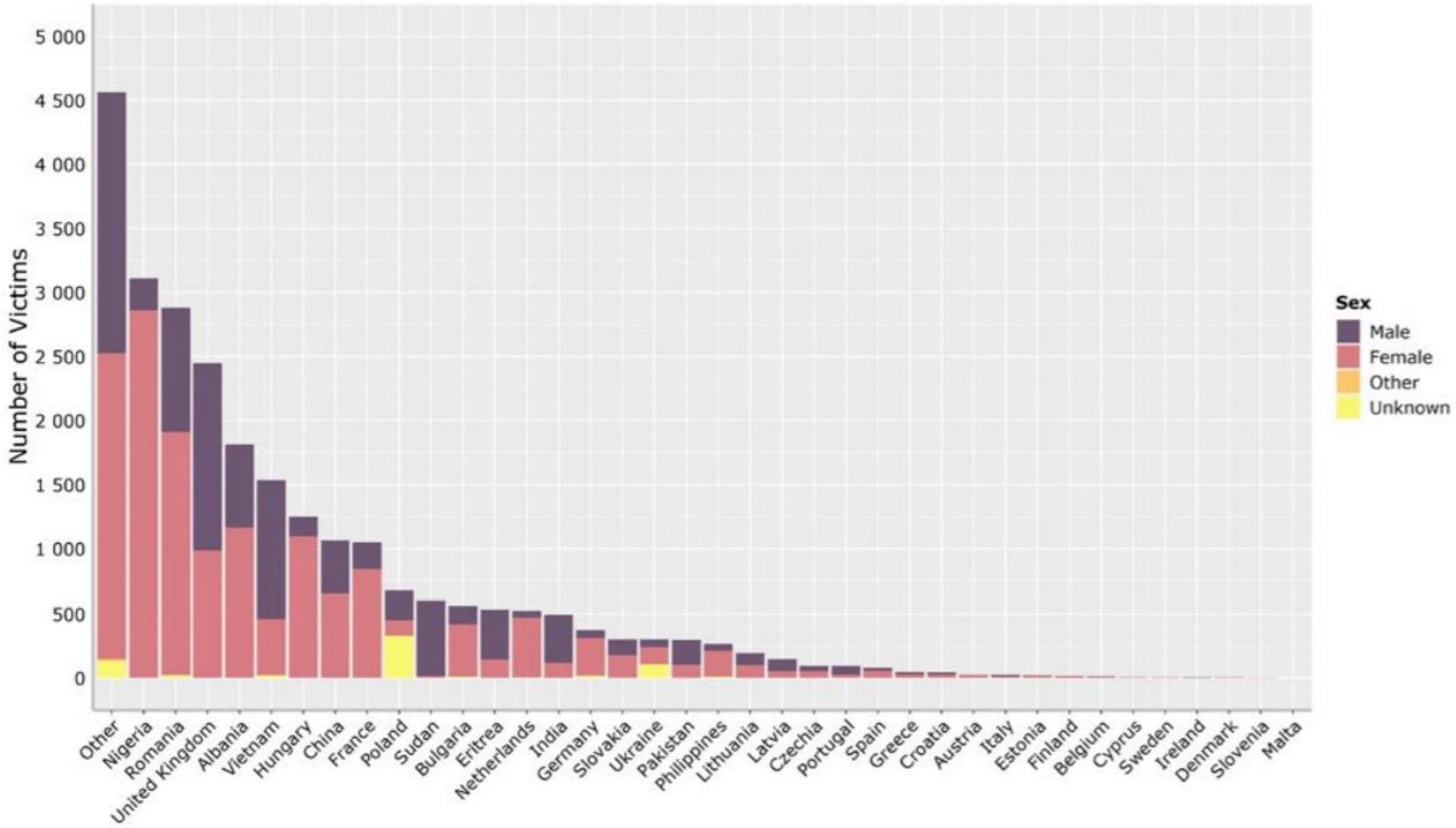
Statistika

ES-27 cilvēku tirdzniecības upuri pēc vecuma 2017. – 2018.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

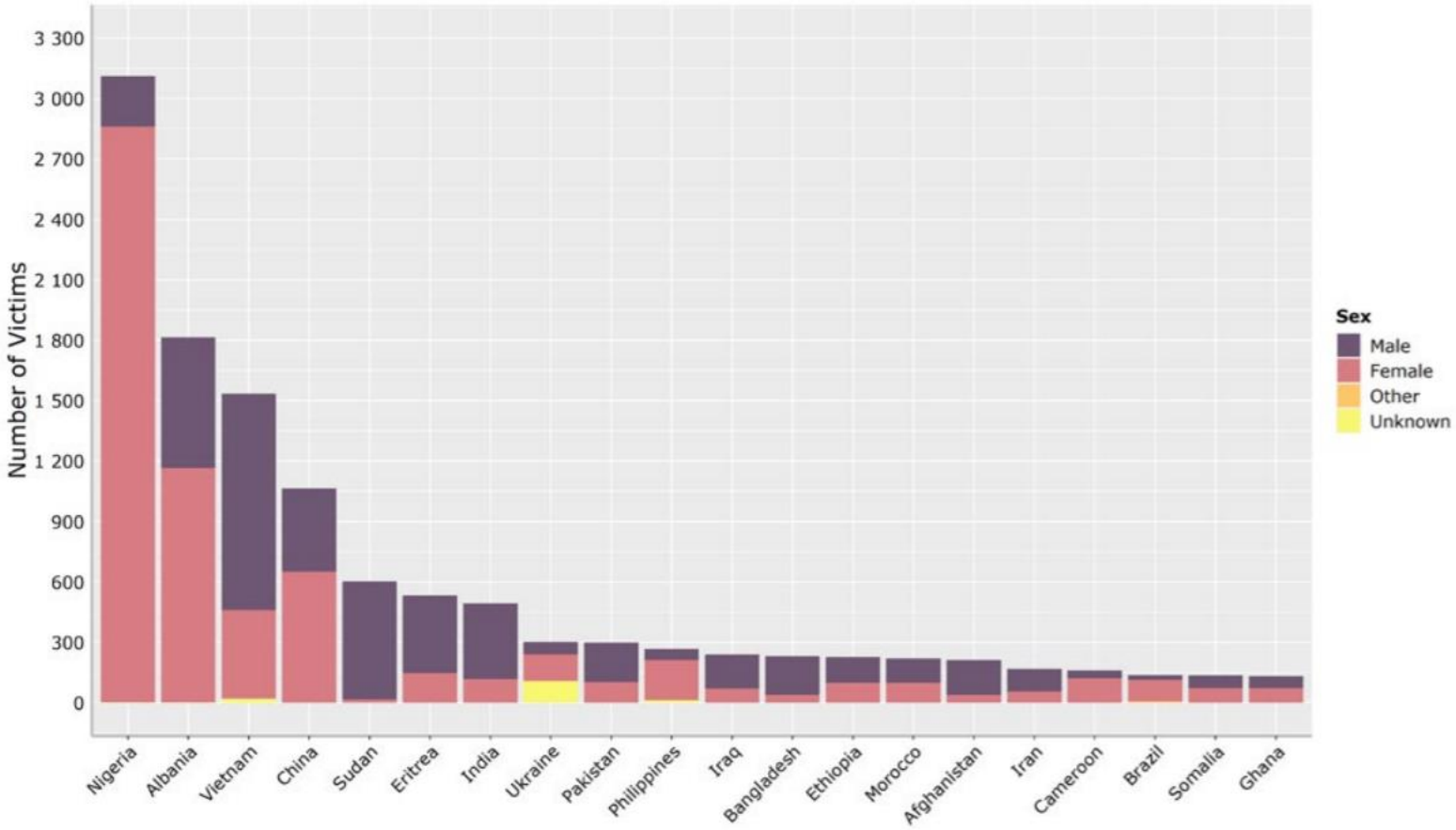
Statistika

cilvēku tirdzniecības upuri pēc pilsonības 2017. – 2018.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Statistika

cilvēku tirdzniecības upuri pēc pilsonības, izņemot ES 2017. – 2018.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Neredzamā cilvēku tirdzniecība

- Mēs ne vienmēr redzam un atpazīstam lietas, kas norisinās mūsu acu priekšā
- Cilvēku tirdzniecības upuri bieži strādā publiskās vietās – celtniecības laukumos, restorānos/ēdnīcās, masāžas salonos, lauksaimniecībā, viesnīcās, u.c.
- Ekspluatatori mēdz veiksmīgi pielietot draudus un iebiedēšanu, tādēļ upuri bieži vien neizmanto iespēju meklēt palīdzību un slēpj informāciju par ekspluatāciju
- Upuri bieži ir pārāk iebiedēti, lai pieņemtu palīdzību

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Definīcija

rīcība

līdzekļi

nolūks

"Cilvēku tirdzniecība" nozīmē **ekspluatācijas nolūkos** izdarītu cilvēku **savervēšanu, pārvadāšanu, nodošanu, slēpšanu vai saņemšanu**, izmantojot **spēka pielietošanas draudus vai pielietošanu vai arī citas piespiešanas, aizvešanas ar varu, krāpšanas, maldināšanas vai viltus formas, izmantojot varas pozīcijas vai arī cilvēku neaizsargātību, vai arī dodot vai saņemot maksājumus vai labumus, lai panāktu kādas tādas personas piekrišanu, kurai ir vara pār citu personu. Ekspluatācija ietver, kā minimumu, citu personu prostitūciju vai citas seksuālās ekspluatācijas formas, piespiedu darbu vai pakalpojumus, verdzību vai verdzībai līdzīgas formas, kalpību vai orgānu izņemšanu**

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Definīcija

EP un Padomes direktīva 2011/36/ES

rīcība

- iesaistīšana prostitūcijā vai citi seksuālās izmantošanas veidi
- piespiešana veikt darbu vai sniegt pakalpojumus, tostarp ubagošanu

līdzekļi

- turēšanu verdzībā vai darbības, kas līdzinās turēšanai verdzībā
- kalpība

nolūks

- izmantošana noziedzīgās darbībās vai orgānu izņemšanu

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Definīcija

EP un Padomes direktīva 2011/36/ES

rīcība

- vervēšana
- pārvadāšana
- nodošana
- izmitināšana vai saņemšana
- kontroles pār minētajām personām maiņa vai nodošana

līdzekļi

- draudi
- spēka pielietošana
- citi piespiešanas veidi
- aizvešana ar viltu
- krāpšana, maldināšana
- ļaunprātīga varas vai personas neaizsargātības izmantošana
- materiāla vai cita labuma nodošana vai saņemšana, lai panāktu tās personas piekrišanu, kura kontrolē citu personu

nolūks

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Atšķirība starp cilvēku tirdzniecību un nelegālo migrantu pārvadāšanu

Human trafficking
Cilvēku tirdzniecība

Migrant smuggling
Migrantu pārvadāšana

Lai arī abām parādībām ir kopīgas iezīmes, starp tām ir skaidrs nošķīrums.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Atšķirība starp cilvēku tirdzniecību un nelegālo migrantu pārvadāšanu

Cilvēku tirdzniecība

- noziegums pret personu
- robežas šķērsošana ne vienmēr ir nelegāla
- personas piekrišanai nav nozīmes robežas šķērsošanā
- pārvadātājs ekspluatē cilvēkus
- ilgtermiņa saistības ar pārvadātāju
- upuri var tikt atbrīvoti no atbildības

Migrantu pārvadāšana

- noziegums pret valsti
- robežas šķērsošana ir nelegāla
- persona piekrīt un vēlas nelegāli šķērsot robežu
- pārvadātājs gūst peļņu par pārvadāšanu
- īstermiņa saistības ar pārvadātāju
- migranti paši nes atbildību par nelegālu robežšķērsošanu

Pilsonības un migrācijas

Vienojošais cilvēku tirdzniecībai un nelegālajai migrantu pārvadāšanai

Cilvēku tirdzniecība

Migrantu pārvadāšana

- Nošķīrums ne vienmēr ir pilnībā skaidrs
- Arī migrantu pārvadātāji var veikt pārkāpumus pret migrantiem, pakļaut tos badam, seksuālajai vardarbībai, u.c.
- Arī tad, ja migranti piekrīt pārvadāšanai ceļojuma sākumā, viņu domas un apstākļi var mainīties, ceļojuma gaitā situācija var nonākt līdz ekspluatācijai
- Cilvēki, kas bēg no bīstamām zonām, ir ievainojamā situācijā, pastāv risks, ka viņu stāvokli ļaunprātīgi izmanto cilvēku tirgotāji, piedāvājot pārvadāšanas pakalpojumus

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Laiks aktivitātei!!!

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība vai nelegālā migrantu pārvadāšana?

Rozāriju no Filipīnām uz Zviedriju uzaicināja ģimenes draugi un pastāstīja, ka viņa varētu strādāt pie viņiem par mājkalpotāju, un viņi viņai makstu 100 EUR nedēļā. Rozārijai tika izsniegti viltoti dokumenti, un viņa kopā ar jauno darba devēju devās uz Zviedriju. Viņa zināja, ka tas ir nelikumīgi, bet viņai bija vajadzīga nauda, un viņa bija gatava riskēt.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība vai nelegālā migrantu pārvadāšana?

Pēc ierašanās Zviedrijā Rozārija tika turēta izolācijā, viņai pagrabā tika ierādīta vieta, kur gulēt, un viņai aizliedza runāt ar cilvēkiem ārpus mājsaimniecības, draudot, ka pretējā gadījumā viņa tiks nodota Zviedrijas varas iestādēm. Rozārijai netika maksāts par darbu, un viņa uzskatīja, ka viņai nav neviena, pie kā vērsties pēc palīdzības.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība vai nelegālā migrantu pārvadāšana?

Indijas darbā iekārtošanas aģentūra sludinājumā meklēja metinātājus, kas strādātu Lielbritānijas uzņēmumā par 10 EUR stundā. Aģentūra no katra darba ņēmēja iekasēja neatmaksājamu dalības maksu 2500 EUR apmērā. Ceļā uz Lielbritāniju darba ņēmējiem iedeva parakstīt līgumus. Līgumi uzlika darbiniekiem pienākumu nākamos sešus mēnešus strādāt par mazāk nekā 3 EUR stundā. Viņiem teica, ka, ja viņi neparakstīs līgumus, viņus aizsūtīs atpakaļ mājās. Darba ņēmēji uzskatīja, ka viņi nevar atgriezties, jo ir ieguldījuši visus savus uzkrājumus un jau uzsākuši ceļu uz Lielbritāniju. Kad viņi ieradās, viņi tika izmitināti rūpnīcas teritorijā, un uzņēmuma īpašnieks paturēja viņu pases.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība vai nelegālā migrantu pārvadāšana?

Kad viņi ieradās, viņi tika izmitināti rūpnīcas teritorijā, un uzņēmuma īpašnieks paturēja viņu pases un mobilos telefonus. Strādnieki nezināja, kur viņi atrodas. Viņi dzīvoja rūpnīcā, kur viņi strādāja 14 stundas dienā. Viņiem neļāva atstāt rūpnīcas teritoriju. Viņiem bija jāmaksā par darbarīkiem, pārtiku un izmitināšanu, un šīs izmaksas tika atrēķinātas no viņu algas. Viņiem nebija piekļuves savai naudai. Kad viņi sūdzējās par darba un dzīves apstākļiem, īpašnieks viņiem draudēja un sodīja ar naudas sodiem. Gadu vēlāk šīs darba attiecības izbeidzās, jo tās atklāja policija un darba inspekcija.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecības cēloņi

Virzošie faktori

- nabadzība
- demokrātiskas tradīcijas trūkums
- cilvēktiesību pārkāpumi
- karš
- dabas katastrofas
- bezdarbs
- nav pieejas izglītībai
- seksuālā vai etniskā dismkriminācija
- zema dzīves kvalitāte

Piesaistošie faktori

- pieprasījums pēc seksuālajiem pakalp.
- pieprasījums pēc lēta darbaspēka
- priekšstats par labāku dzīvi citā valstī
- jau esošas migrantu kopienas kādā valstī
- globalizācija

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecību veicinošie faktori

- sabiedrības informētības trūkums
- prostitūcija un darba ekspluatācija tiek maskēta ar legālu darbu masāžas salonos, manikīra salonos, pirtīs
- fiktīvu laulību izmantošana kā personas uzturēšanas legalizēšana
- augsta peļņa pretstatā salīdzinoši zemam riskam cilvēku tirgotājiem
- internets kā rīks starptautiskās noziedzības rokās – vervēšana, personiskās informācijas vākšana, loģistika

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Izplatītākie cilvēku tirdzniecības veidi

- izmantošana prostitūcijā vai cita veida seksuālā ekspluatācija
- darba ekspluatācija, piespiedu pakalpojumi un darbs, tostarp mājas darbi un piespiedu ubagošana
- orgānu izņemšana
- piespiešana veikt noziedzīgas darbības

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība ar nolūku veikt seksuālu ekspluatāciju

- Lielākā daļa cilvēktirdzniecības upuru ietilpst šajā kategorijā – 60 % (EUROSTAT)
- Lielākā daļa šīs kategorijas upuru ir sievietes – 95 % (EUROSTAT)
- Prostitūcija, pornogrāfijas ražošana, seksuālie pakalpojumi bāros, viesnīcās, pirtīs, utt

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība ar nolūku veikt darba ekspluatāciju

- Otrā izplatītākā ekspluatācijas forma – 15 % no visiem upuriem (EUROSTAT)
- Ekonomiskā krīze radīja jaunu pieprasījumu pēc nelegālā darbaspēka, šo pieprasījumu izmantoja organizētās noziedzības grupas
- Parasti cilvēkus nodarbina lauksaimniecībā, būvniecībā, apkalpojošajā sfērā – bāros, restorānos, viesnīcās, rūpniecībā un mājas darbos
- Kad upuri tiek nodarbināti mājas darbos (mājas uzkopšana, ēdiena gatavošana, utt), tie parasti dzīvo kopā ar ģimeni

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Cilvēku tirdzniecība ar nolūku izņemt orgānus

- Par šo parādību zināms mazāk, un tā ir reta, tomēr reizēm ES dalībvalstīm nākas ar to saskarties
- Cilvēku tirgotāji var piespiest vai ar viltu panākt, ka upuri piekrīt orgānu ziedošanai
- Visbiežāk tiek izņemtas nieres un akna, tomēr tas var būt jebkurš pārstādīšanai derīgs orgāns vai audi
- PVO pamatprincipos noteikts, ka orgānu tirdzniecības komercializācija ir cilvēktiesību pārkāpums
- ES Orgānu direktīva (2010/53/EU) nosaka, ka orgānu ziedošanai ir jābūt brīvprātīgai un bez peļņas ziedotājam

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Piespiešana veikt noziedzīgas darbības

- Kabatzādzības, zagšana veikalos, laupīšana
- Narkotiku transportēšana, novākšana/izgatavošana

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Laiks aktivitātei!!!

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

#1

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

#2

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

#3

Pilsonības un migrācijas
lietu pārvalde

#4

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

#5

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Upuru atpazīšana un identificēšana

- Atpazīšana nav identificēšana
- Nav standarta formulas
- Darbs ar nozieguma upuriem, nevis noziedzniekiem
- Pietiek ar pamatotām aizdomām
- Pēc identificēšanas var nodrošināt aizsardzību
- Upuri, kas neuzskata sevi par upuriem

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Kultūras atšķirības

- Kultūra nosaka vērtības un uzskatus
- Ievainojamās grupas bieži ir vairāk pakļautas cilvēku tirdzniecībai
- Dzimuma lomas
- Tirgotāji no tās pašas kultūras
- Bailes no autoritātēm

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Strādājot ar cilvēkiem no atšķirīgas kultūras:

- Atcerēties, ka atšķirības starp kultūrām pastāv
- Domājot par šīm atšķirībām, nepiešķirt tām vērtību (labāk – sliktāk, pareizi - nepareizi)
- Apzināties savus aizspriedumus, savu normu sistēmu, uzskatus un to, kā tas ietekmē veidu, kā runājam ar klientu
- Lai no kādas kultūras mēs nāktu, mēs visi pirmkārt esam cilvēki

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Iemesli, kādēļ upuri bieži nemeklē un nepieņem palīdzību

Bailes

- Draudi par atriebība no tirgotāju puses
- Sods no tiesībsargājošo iestāžu puses
- Iepriekšēja pieredze ar valsts institūcijām
- Bailes no deportācijas
- Bailes no burvestībām
- Bailes no nosodījuma par to, ko darījis

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Iemesli, kādēļ upuri bieži nemeklē un nepieņem palīdzību

Bailes

Kauns

- Nesaprot, viņi ir cietuši no nozieguma
- Vaino sevi un savas izvēles
- Trūkst izpratnes par cilvēku tirdzniecību
- Nezina savas tiesības
- Psiholoģiski un fiziski ietekmēti

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Iemesli, kādēļ upuri bieži nemeklē un nepieņem palīdzību

Bailes

Kauns

Uzticība tirgotājam

- Šķietami laba izturēšanās
- Atkarība no tirgotāja
- Tā dēvētais Stokholmas sindroms
- Priekšstats par tālāko karjeru
- Bērni

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Arī institūcijas mēdz neredzēt cilvēktirdzniecības upurus kā upurus

- tiesībsargājošo iestāžu un citu dienestu darbiniekiem bieži trūkst izpratnes un spējas pamanīt upurus
- bieži cilvēktirdzniecības upuri tiek aizturēti kā nelegālie migranti vai arī aizturēti par nelegālu prostitūciju
- šie gadījumi tikai apstiprina tirgotāju teikto upuriem par to, ka valsts iestādes viņus uzlūkos kā noziedzniekus, un tas nostiprina tirgotāju kontroli pār upuriem

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Riska faktori

- Nodarbinātība
  - Bezdarbnieki
  - Nav pastāvīga darba
  - Migranti ar pagaidu darbu
  - Prostitūtas
  - Studenti, kas strādā vasaras darbu
- Psiholoģiskais profils
  - Vēlas migrēt un gatavi to darīt nelegāli
  - Motivēti dzīvot un apprecēties ārzemēs
  - Iepriekš cietuši no vardarbības
  - Gatavi uzņemties risku
- Etniskās grupas
  - Etniskās minoritātes
  - Etniskās minoritātes nabadzīgās valstīs
- Dzimums
  - Sievietes un meitenes
- Vecums
  - Nepilngadīgie
  - Jauni vīrieši un sievietes līdz 25 gadu vecumam
  - Jaunas sievietes līdz 30 gadu vecumam
- Dzīvesvieta
  - Nabadzīgi rajoni
  - Ciemati un mazas pilsētas
- Izglītība
  - Zema izglītība vai nav izglītības
  - Nepabeigta vidējā izglītība
- Ievainojamas un sociāli marginālas grupas
  - Cilvēki no riska ģimenēm
  - Atkarīgie
  - Bāreņi
  - Vientuļie vecāki

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Vispārējie indikatori

- Personiskās lietas un dokumenti
  - Nav pers. apl. dokumentu, viltoti dokumenti
  - Kādam citam ir personas dokumenti
  - Maz personisko mantu, nav bagāžas
  - Ir telefona kontakts, kuram jāzvana sarežģījumu gadījumā
- Izskats un uzvedība
  - Ievainojumi, kas varētu būt vardarbības sekas
  - Izskatās, ka cieš, ir stresā, baidās vai jūt fiziskas sāpes
  - Bailīga un nervoza uzvedība
  - Baidās atklāt informāciju par ieceļošanu
  - Baidās no deportēšanas, ja konstatēta nelegāla uzturēšanās
  - Tipveida, izvairīgas atbildes par ceļojumu un cilvēkiem, kas palīdzēja
  - Izteikta neuzticēšanās iestādēm
  - Pārmērīgi seksualizēta uzvedība (izdzīvošanas stratēģija)
  - Ceļo, esot stāvoklī

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Vispārējie indikatori

- Darbs
  - Daudzas stundas par zemu samaksu
  - Pienākums atmaksāt lielus ceļojuma izdevumus pirms atbrīvošanas no darba pienākumiem, finansiālās sankcijas par nestrādāšanu
- Ceļabiedri
  - Jauna sieviete, kas ceļo viena
  - Ceļabiedrs, kas uzstāj būt klāt visu laiku
  - Tikai viens cilvēks runā, citi neko nesaka un stāv atstatus
  - Maz sakaru ar ārpasauli, ierobežotas vietējas valodas zināšanas, ierobežota pārvietošanās brīvība, zina tikai dažus ar seksu saistītus vārdus
  - Kāds cits kārtojis ceļojumu un vīzu
- Sadzīves apstākļi
  - Dzīvo darba vietā vai tuvu pie tās, nehigiēniskos apstākļos
  - Dzīvo kopā vienā telpā ar daudziem citiem iemītniekiem
  - Par ēdienu un mitekli maksā kāds cits
  - Trūkst pienācīgas iztikas, trūkst medicīniskās aprūpes

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Seksuālās ekspluatācijas indikatori

- Persona nevar atteikt klientiem, pat tad, kad ir slima vai stāvoklī
- Perona ir spiesta nodarboties ar seksu bez prezervatīva
- Personai nav pārtraukumu, brīvā laika, brīvdienu
- Personai ir STS, kas netiek ārstētas
- Persona strādā pēc izsaukuma, visu diennakti
- Personu pārvieto bez personas piekrišanas
- Personai ir tetovējumi vai tā ir kā citādi «iezīmēta»
- Personai ir tikai drēbes, kas piemērotas seksa darbam
- Nepilngadīgajam ir vecumam netipiska pieredze un zināšanas par seksu
- Persona pati neglabā nopelnīto naudu
- Persona vietējā valodā zina tikai ar seksu saistītus vārdus
- Persona var būt psihotropo vielu ietekmē, atkarīga no vielām

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Darba ekspluatācijas indikatori

- Darbiniekiem jāstrādā bīstams darbs bez atbilstošiem drošības līdzekļiem (cimdi, brilles, respirators, utt)
- Darbiniekiem netiek prasīta atbilstoša pieredze un izglītība
- Darbinieki dzīvo tur, kur strādā, parasti nepiemērotos apstākļos
- Darbinieki strādā bez pārtraukumiem un brīvdienām
- Darba devējs nevar uzrādīt grāmatvedību
- Darbinieki nezina, cik daudz viņi nopelna
- Darbinieki strādā virsstundas, bet nopelna tikai minimālo algu
- Pazīmes par nepietiekamu uzturu un ar darbu saistīti ievainojumi
- Lielākā daļa darbinieku ir vienas etniskas grupas pārstāvji
- Darbiniekus transportē un izmitina darba devējs

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Piespiedu noziedzības indikatori

- Personai jādara savs «darbs» (kabatzādzības, narkotiku pārdošana, utt) visu dienu un katru dienu, neatkarīgi no laika apstākļiem vai citiem faktoriem
- Personu kāds uzmana un kontrolē
- Persona ir nepilngadīgais, invalīds, sieviete stāvoklī vai arī pieder pie kādas citas ievainojamās grupas
- Personas pārvietojas grupās
- Personu soda, ja nav nozagts vai pārdots pietiekami daudz
- Persona izrāda baiļu un nervozitātes pazīmes, jo sevišķi kontrolējošās (vienmēr klātesošās) personas klātienē

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Pirmais kontakts ar potenciālo upuri

- Upuris centrā
- Upurim jājūtas droši
- Profesionāla un atvērta pieeja
- Cieņa
- Skaidra valoda
- Aktīva klausīšanas
- Bez aizspriedumiem
- Objektivitāte
- Upuris nav vainīgs

Pilsonības un migrācijas
lietu pārvalde

Paldies par uzmanību!